

Sprawozdanie

Komisji solnej w przedmiocie sprzedaży soli pod zarządem
kraju (Ls 33 i 1353).

Wysoki Sejmie!

Uchwałami Wysokiego Sejmu z dnia 28. grudnia r. z. i z dnia 1. lutego r. b. przekazane zostały Komisji solnej dwa sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie sprzedaży produktów solnych pod zarządem kraju — mianowicie pierwsze sprawozdanie L. s. 33. dotyczące istniejącej już organizacyi sprzedaży soli warzonki, drugie zaś do l. s. 1353 z wnioskami, zmierzającymi do objęcia w zarząd Wydziału krajowego także sprzedaży soli kamiennej, używanej w zachodnich powiatach kraju, tudzież soli bydlęcej i kainitu.

Poniżej oba te sprawozdania dotyczą jednego właściwie przedmiotu t. j. urządzenia kontrolowanej przez organa autonomiczne sprzedaży produktów solnych, objętych monopolem państwowym, w tym kierunku, iżby one po cenie możliwie najniższej do rąk konsumenta dostawały się, przeto załatwia je Komisya solna jednym aktem.

Komisya z przyjemnością stwierdza, że jak się okazuje ze sprawozdania Wydziału krajowego o sprzedaży soli topkowej za rok 1896, walka jego z konkurencją prywatnych handlarzy, walka przykra i uciążliwa, która początkowo bardzo utrudniała osiągnięcie właściwego celu objęcia sprzedaży soli w zarząd kraju, jest już stanowczo zakończoną — i to zakończoną rzeczywiście opanowaniem handlu solą warzonką przez Wydział krajowy. I tak, gdy w r. 1893. wyczerpał Wydział krajowy zaledwie 50% wyznaczonego mu przez c. k. Rząd kontyngentu, w roku 1894. 53%, w r. 1895. 99%, to w r. 1896. już po dzień 10. grudnia zakupił Wydział krajowy w salinach 444.601 metrycznych centnarów soli do rozsprzedazy przez swoich zastępców — a więc o 246 wagonów ponad kontyngent, który wynosi 420.000 centnarów metrycznych, czyli 4.200 wagonów rocznie. Stosunek zakupionej w r. 1896. soli do kontyngentu przedstawia się zatem w cyfrze 112%.

Ponieważ rachunki przedsiębiorstwa sprzedaży soli za rok 1896. nie mogły być dotąd zamknięte, lecz ze sprawdzonych już dotąd miesięcznych wyników okazuje się, że czysty zysk z całego obrotu, po zupełnem pokryciu kosztów administracyi, które wynoszą rocznie 50.145 zł., czyli miesięcznie w przecięciu 4.179 zł. wa., i wszelakich innych wydatków, z tym interesem połączonych, powinien wynosić w roku 1896. przypuszczalnie przeszło 15.000 zł. w. a.

Najlepszy bowiem miesiąc w roku 1896. — październik, przyniósł <i>brutto</i> zwyżki zysku ponad własny koszt zakupna soli z żup, na rachunek Wydziału krajowego dokonanego,	17.667 zł. w. a.
po strąceniu wydatków administracyjnych i t. p. w sumie	15.224 „ „
pozostał czysty zysk w kwocie	2.443 zł. w. a.

Najstabszy zaś miesiąc w. r. 1896. — kwiecień, przyniósł 765 zł. w. a. czystego zysku.

Na podstawie osiągniętych w r. 1896. wyników rachunkowych, oblicza też Wydział krajowy przypuszczalnie czystą zwyżkę przychodu (z interesu solnego) na 15.000 zł., o którą to sumę zmniejszy się niedobór, pozostały na rachunku krajowej sprzedaży soli z lat 1893 i 1894. W roku 1895. wynosiła zwyżka *netto* tylko 3.971 zł.

Dotychczas zdołał Wydział krajowy urządzać 2.418 miejsc sprzedaży soli, pozostających pod jego kontrolą i obowiązanych pod dość ścisłym rygorem do sprzedawania soli po ustanowionej przez krajowy zarząd sprzedaży soli możliwie najniższej cenie.

Jeżeli się zważy, iż gdy Wydział krajowy po niepowodzeniach w pierwszych czasach po objęciu sprzedaży soli, zmienił metodę urządzenia tego przedsięwzięcia na metodę kupiecką, jedynie odpowiednią w tym wypadku i musiał przedewszystkiem starać o wybieranie soli z żup w oznaczonych terminach i w oznaczonych kontyngentem ilościach, tak, że dopiero od 6. grudnia 1895. roku, przystąpił do nowej organizacyi filii, to przyznać należy, iż w przeciągu jednego roku organizacya kontrolowanych miejsc sprzedaży (zastępstw i filii) zadowalniająca uczyniła postęp. Nie ma powodu wątpić, że ta organizacya będzie się dalej rozwijała równie szybko, tak, że kolejno wszystkie powiaty, nią objęte, będą miały kontrolowane składy soli w każdej gminie.

W sprawozdaniu swoim oświadcza Wydział krajowy, iż oddaje urządzone już zastępstwa sprzedaży soli pod kontrolą Wydziałów powiatowych „kolejno, w miarę tego, jak zastępstwo osiągnie ten stopień organizacyi, w którym Wydział krajowy uważa je za dojrzałe do oddania pod kontrolę Wydziału powiatowego“. Komisya solna przyznaje, iż ocenę momentu, kiedy krajowy Zarząd sprzedaży soli może oddać zastępstwo w tym lub owym powiecie, jako już urządzone i ustalone, pod kontrolę, Wydziału powiatowego, potrzeba pozostawić Wydziałowi krajowemu. Lecz zarazem wypowiada Komisya solna przekonanie, że Wydział krajowy liczy się zawsze z uchwałami Wysokiego Sejmu, któremi polecono mu, ażeby „starał się wciągać Wydziały powiatowe do współdziałania w zarządzie sprzedaży soli — w szczególności w kierunku wykonywania *kontroli* nad drobiazgową jej sprzedażą“.

Komisya solna wie o tem i uznaje to, iż zarząd tak czysto handlowego interesu, jak sprzedaż soli, musi być scentralizowany i że musi działać z zupełną swobodą, niekrępowany formalnościami. W takim bowiem razie trudne byłoby jego stanowisko wobec osłabionej teraz, ale zawsze czujnej konkurencyi prywatnych handlarzy, którzy działają solidarnie i w środkach nie przebiegają, gdy chodzi o uwolnienie się od niedogodnych im ograniczeń, nakładanych przez krajowy Zarząd sprzedaży soli. Lecz co innego jest zarząd handlowy i sprzedaż, a co innego kontrola nad tą sprzedażą — zwłaszcza nad sprzedażą drobiazgową, gdzie handlarz spotyka się bezpośrednio z drobnym konsumentem. Zdaniem Komisji solnej, Wydział krajowy absolutnie nie jest w stanie skutecznie wykonywać kontrolę nad drobiazgową sprzedażą soli — zwłaszcza w rozsianych po wsiach filiach zastępstw i że w tym kierunku powinienby chętnie korzystać z usług Wydziałów powiatowych.

Komisya solna nie wnosi ponowienia uchwał, wzywających Wydział krajowy, ażeby używał Wydziałów powiatowych do współdziałania w zarządzie sprzedaży soli, zwłaszcza w kierunku kontroli nad drobiazgową jej sprzedażą, tylko dlatego, iż nie zaszedł — jej zdaniem — żaden fakt, któryby pozbawił ważności uchwał, przez Wysoki Sejm w poprzednich sesjach w tej sprawie powziętych.

W sprawozdaniu z 27. stycznia 1897. l. 5439 projektuje Wydział krajowy rozszerzenie zakresu działania Zarządu krajowego sprzedaży soli na sprzedaż soli kamiennej, soli dla bydła i na pośrednictwo w sprzedaży kainitu.

Wszystkie te powody, które skłoniły Wysoki Sejm do zajęcia pod opiekę kraju sprzedaży soli topkowej, przemawiają również za objęciem w zarząd kraju i sprzedaży soli kamiennej. Tembardziej zaś, gdy zarząd sprzedaży warzonki ustalił się już, rozwija się pomyślnie, z pożytkiem dla ludności, w zupełności pokrywając koszta administracyjne, można przypuszczać, iż doświadczenia, nabyte w tem przedsiębiorstwie, dadzą się zużytkować analogicznie i przy organizacyi sprzedaży soli kamiennej. I tak n. p. oświadczył Zastępca Wydziału krajowego w Komisyi, że Wydział krajowy już teraz nsilne czyni starania o jednostajne niżenie ceny soli kamiennej na 11 centów za kilogram.

Słuszne są także uwagi Wydziału krajowego o pożytkach, jakie zarówno c. k. Zarządowi państwowego monopolu solnego, jakoteż i ludności rolniczej przynieść może objęcie w zarząd kraju sprzedaży soli bydłowej, której cena ustanowioną została ustawą z 23. grudnia 1896. nr. 212. Dz. u. p. na 5 zł. w. a. za centnar metryczny *loco salina*, bez opakowania. Jedynie bowiem tylko sprzedaż soli bydłowej w kontrolowanych składach, może skutecznie chronić interes c. k. Skarbu od nadużyć, a konsumentom zabezpiecza możliwie najtańszy koszt opakowania i transportu tejże soli tudzież prowizyi pośrednika.

Z tych powodów Komisya solna oświadcza się bardzo chętnie za objęciem sprzedaży także i soli bydłowej w zarząd kraju — wyrażając przytem nadzieję, iż tak, jak w sprzedaży soli topkowej ustala się w całym kraju jedna cena (11 centów za topkę) w drobiazowej sprzedaży, tak też dobrze byłoby, gdyby i cena sprzedaży soli bydłowej była równą w całym kraju, mianowicie nie wyżej po 6 zlr. za centnar, czyli w workach 50 kilogramowych po 3 zł. w. a.

Co się tyczy sprzedaży kainitu, przypuszczać można, że gdy nią zaopiekuje się Wydział krajowy, zdoła on z czasem usunąć te powody, które dotychczas rolników od używania tego cennego nawozu odstręczają.

Z obu sprawozdań Wydziału krajowego przebija się w każdym szczególe świadomość, że działalność jego w zakresie sprzedaży soli spotyka się teraz stale z zafianiem i życzliwością c. k. Rządu. Komisya z przyjemnością stwierdza ten stan rzeczy i wyraża nadzieję, iż dobre stosunki pomiędzy Wydziałem krajowym a państwowym Zarządem monopolu solnego, w miarę ustalania się i rozszerzania przedsiębiorstwa, będą się coraz więcej wzmacniały.

Komisya korzysta ze sposobności, ażeby na podstawie dotychczasowych spostrzeżeń i doświadczeń krajowego Zarządu sprzedaży soli zwrócić uwagę na niektóre braki, którym c. k. Rząd mógłby zaradzić.

Mianowicie nasuwa się najpierw potrzeba zmiany formy urabiania soli warzonki i jej pakowania w sposób, któryby dozwolił na uproszczenie manipulacji przy pakowaniu i transporcie soli, utrudniał umniejszanie wagi w handlu drobiazgowym przez podskrobywanie i chronił sól od zanieczyszczenia. Być może, iż urabianie soli zamiast w topki okrągłe i stożkowato ścięte, w cegielki sześciennie, pakowanie jej zamiast w siano i worki, w papier i paczki (po 50 kilogramów), uczyniłoby zadość tym wymagom. Komisya solna nie uważa się za powołaną do udzielania w tej sprawie jakichkolwiek wskazówek fachowemu zarządowi monopolu solnego. Lecz w interesie publicznym zaznacza tylko potrzebę lepszej ochrony rzetelnej wagi i czystości soli, przeznaczonej do użytku dla ludzi, niż dotychczasowy sposób formowania soli w topki czyni to możliwem.

Komisya solna wyraża także nadzieję, iż c. k. Rząd przychylnie weźmie pod rozwagę ewentualne propozycje Wydziału krajowego, zmierzające do praktyczniejszego niż dotychczasowy sposobu urzędzenia sprzedaży kainitu, produkowanego w salinie kałuskiej, gdy dotąd sprzedaż jego, jak to Wydział krajowy stwierdza w swoim sprawozdaniu, stale się zmniejsza. W pierwszym rządzie będzie tu chodziło zapewne o wybudowanie kolei dowozowej z saliny kałuskiej do tamtejszej stacji kolei żelaznej i o znaczniejsze niżnienie taryfy przewozowej kainitu kolejami żelaznymi.

Na zasadzie powyższych uwag Komisya solna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sprawozdanie Wydziału krajowego o organizacji sprzedaży soli warzonki Sejm przyjmuje do wiadomości.

II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zorganizowania w całym kraju sprzedaży soli dla bydła i pośrednictwa w dostarczaniu rolnikom kainitu kałuskiego, w części zaś zachodniej kraju, sprzedaży soli kamiennej, a to w sposób analogiczny, jak Sejm określił cel i warunki objęcia w zarząd kraju sprzedaży soli topkowej w 59 wschodnich powiatach uchwałami z 9. kwietnia 1892. r.

III. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przeprowadził nkłady z c. k. Rządem o zmianę sposobu produkcji soli warzonki w ten sposób, ażeby była możliwą lepsza niż dotąd ochrona pełnej wagi soli w drobiazgowej sprzedaży i jej czystości.

IV. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby starał się zbadać powody zmniejszania się konsumeyi kainitu kałuskiego, pomimo uznanych powszechnie zalet tego środka nawozowego i ażeby starał się wyjednać u c. k. Rządu takie zmiany przepisów co do sprzedaży kainitu, ewentualnie — takie ulgi w kosztach przewozu kainitu, ażeby używanie kainitu stało się dla rolników przystępniejszem, niż jest dotąd.

Lwów dnia 9. lutego 1897.

Przewodniczący:

Mandyczewski w. r.

Sprawozdawca:

T. Merunowicz w. r.